Maria Pilar Perea (Barcelona)

Elements exolingües en el català del Rosselló

Summary: *Rossellonès*, the traditional name for the Catalan dialect spoken in Northern Catalonia (the French counties of Rosselló, Conflent, Vallespir, Cerdanya and Capcir), is currently in recession due to a series of complex historical and social changes. The object of this paper is to analyse the linguistic variations that *Rossellonès* has experienced over nearly a century. The basis for our analysis is a comparison of data compiled by two surveys (Antoni M. Alcover, 1900–1906; the project «Variation in language. Present-day Catalan», Dept. de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona, 1997–). The comparison focuses on various linguistic aspects. The study reveals significant differences in a number of areas; it considers the evolution of *Rossellonès* and discusses the question of the dialect's future and survival. [Keywords: Dialectology, diachronic evolution, language contact, linguistic variation, phonetics, morphology]

El rossellonès,[1] la denominació tradicional del dialecte parlat a la Catalunya del Nord –a les comarques franceses del Rosselló, Conflent, Vallespir, Cerdanya i Capcir– està actualment en recessió per raó d'una sèrie de complexos canvis de tipus històric i social. Des d'un punt de vista geogràfic, tres fronteres lingüístiques limiten amb aquest dialecte: al nord, l'occità –també en recessió– i el francès, llengua que actualment hi exerceix la pressió lingüística més intensa; i al sud, el català oriental peninsular, i en especial la varietat estàndard. Històricament, el rossellonès ha presentat un nombre considerable de trets particulars de caràcter fonètic, morfològic, sintàctic i lèxic, però avui en dia la majoria es troben en procés de desaparició, especialment entre les generacions més joves.

L'objectiu d'aquest treball és analitzar els processos de variació lingüística que el rossellonès ha experimentat al llarg de gairebé una centúria, i, al seu torn, mostrar la tendència a l'assimilació de formes i d'estructures pròpies del francès. L'anàlisi contrastiva es fonamenta en dues recerques separades per gairebé cent anys, per bé que, com a complement, també es tindran en compte les dades de l'*Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales* (ALPO) d'Enric Guiter, on es recullen els resultats de les enquestes efectu-

1 Aquest treball s'ha dut a terme en el marc del projecte d'investigació núm. HUM2004-01504.

Johannes Kabatek / Claus D. Pusch (eds.): *Variació, poliglòssia i estàndard* (BCG; 7), Aachen: Shaker, 2009. ISBN 978-3-8322-7856-4, 85–102

ades, entre el 1943 i el 1951, a persones de mitjana edat. Els materials que han aparegut fins ara en els dos volums de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català* (ALDC), atès que sols inclouen informació lèxica, no resulten del tot comparables amb els elements fonètics i morfològics que s'estudien en aquest treball. D'altra banda, de les quatre localitats examinades, l'ALDC sols incorpora informació dialectal de Perpinyà i de Ceret. Es farà constar, tanmateix, si hi ha cap dada pertinent.

La primera recerca va ser duta a terme per Antoni M. Alcover, el fundador de la dialectologia a Catalunya, entre els anys 1900 i 1906. La segona recerca es va desenvolupar el 1997, en el marc del projecte «La variació en el llenguatge. El català contemporani», desenvolupat per alguns membres del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. La comparació entre els resultats de tots dos projectes se centra en diferents aspectes lingüístics, especialment en la fonètica, la morfologia, la sintaxi i el lèxic. L'anàlisi revela l'existència de diferències significatives en certes àrees, considera l'evolució que el rossellonès ha experimentat amb el pas del temps i en planteja el futur i la supervivència.

Estructuralment el treball es divideix en set parts: en la primera, es fa una breu aproximació al dialecte rossellonès, des dels punts de vista històric, demogràfic i sociolingüístic; en la segona, es defineixen les característiques generals de la recerca duta a terme per Antoni M. Alcover; en la tercera part, s'indiquen els pressupòsits de la recerca desenvolupada pel projecte "La variació en el llenguatge"; en la quarta, es comparen les dades fonètiques i morfològiques obtingudes en totes dues recerques; en la cinquena part, s'assenyalen els elements de variació lèxica més notables; en la sisena part, s'inclouen testimonis orals d'alguns informants, que donen compte de la percepció que tenen del seu dialecte; en la setena part, se sintetitzen els resultats en forma de conclusions.

1 El rossellonès: Una aproximació breu a la història, a la demografia i a la sociolingüística

1.1 La història

És ben conegut que raons polítiques segregaren de Catalunya l'àrea geogràfica que rep el nom de Rosselló. Fem-ne un repàs succint: després del tractat dels Pirineus, el 1659, aquest territori esdevingué part de França. Malgrat les promeses inicials del monarca francès, s'aplicà una rigorosa

política d'assimilació en totes les esferes socials; i l'aspecte lingüístic no en fou una excepció.[2]

Un cop efectuada l'adjunció política, la zona rossellonesa s'assimilà progressivament a França mitjançant l'acompliment de tres etapes (vegeu Bernardó, 1978). La primera etapa incidí solament en la classe política dominant, però aquesta incursió introduí un procés de diglòssia que, amb el temps, ha arribat, tot i que amb nivells diferents, a la resta de territoris de parla catalana. El 1700, el francès esdevingué l'única llengua oficial del Rosselló. La segona etapa fou d'abast més general i tingué un caràcter espontani: afectà la classe mitjana, la qual optà per l'ús exclusiu del francès. Aquest idioma s'associava a més mobilitat social i a un estatus social elevat. La tercera etapa fou, per contra, extremadament coercitiva, i afectà tota la població. L'aplicació de la llei de Jules Ferry, que advocava una escolarització laica, lliure i obligatòria, obrí una escletxa per on s'inicià un lent procés de substitució lingüística, que es completà amb èxit després de tres generacions. El francès esdevingué la llengua de l'escola i els alumnes que empraven el català eren castigats i humiliats. Si a la fi de segle XIX el francès encara es considerava una segona llengua a la Catalunya del Nord, setanta-cinc anys més tard n'esdevingué la primera. D'aleshores ençà el canvi lingüístic, en termes generals, s'havia acomplert.

El 1951, moment en què la situació del català havia assolit nivells realment problemàtics, l'aplicació de la llei Deixonne suposà el final de la persecució legal de llengua, i fins i tot va permetre –almenys teòricament– l'ensenyament en els idiomes regionals de França (el basc, el bretó, l'alemany, l'occità i el català). Alguns anys més tard, la crisi social del 1968 va afavorir la consciència de llengua regional i en un temps força reduït es van crear un bon nombre d'entitats en llengua catalana, l'objectiu de les quals era incidir especialment en l'ensenyament i en la cultura. Tot i l'aplicació de la llei Deixonne, no fou fins el 1976 que el català es començà a ensenyar en l'educació primària, mitjançant la fundació de les escoles «Bressola», en les quals tot l'ensenyament es feia en català. D'aleshores ençà, la llengua catalana ha mostrat un relatiu progrés en totes les institucions educatives.

No cal dir que la premsa i la ràdio són molt importants pel que fa a la difusió de la llengua. En els mitjans televisius, però, el català té una presència molt limitada, atès que a França, la televisió emet exclusivament en francès. Amb tot, a la Catalunya del Nord arriben les emissions de les

2 Vegeu Sanabre (1970 i 1978).

cadenes catalanes i espanyoles. Ràdio Arrels emet la seva programació en català.

1.2 La demografia

L'àrea del Rosselló té al voltant de 363 000 habitants, dels quals la meitat va néixer en altres contrades i l'altra meitat no parla necessàriament el català. Cal tenir en compte que un nombre molt elevat de rossellonesos han abandonat l'ús de la seva varietat lingüística i, a més, l'actitud que mostren envers la llengua és passiva. La majoria dels pares parlen amb els seus fills sols en francès, perquè pensen que el bilingüisme els pot ser perjudicial.

A partir dels anys cinquanta, la població es va començar a concentrar en les ciutats, de manera que els pobles van experimentar una dramàtica recessió demogràfica. Malgrat que en les àrees rurals l'ús del català era més alt que a les ciutats, estudis recents (Verdaguer, 1992: 86) mostren que les generacions rurals més joves fan servir cada cop menys la llengua.

Als factors esmentats cal afegir el fenomen de l'emigració: entre el 1962 i el 1968, una tercera part de la població de la Catalunya del Nord es va desplaçar cap al nord per trobar feina, atès que la regió rossellonesa es trobava molt poc desenvolupada des del punt de vista de la indústria i l'atur era força elevat, particularment entre la població jove. L'emigració, com també la immigració de pobladors d'antigues colònies franceses, va descatalanitzar encara més el territori.

1.3 La sociolingüística

El rossellonès contemporani prové del rossellonès medieval i ha tingut el seu propi desenvolupament historicolingüístic. La varietat rossellonesa ha sofert la influència d'altres llengües veïnes en diferent graus i de diverses maneres.

A França, la pressió del francès és la causa principal de la hibridació del dialecte, especialment del segle XIX ençà. L'ensenyament, els fenòmens migratoris i altres factors, com ara la construcció del ferrocarril, que va connectar amb més facilitat l'àrea rossellonesa amb la resta del territori francès, va originar un canvi en les actituds lingüístiques: el francès es considerava la llengua del futur i de l'estatus social; el català, per contra, es considerava un «patois», una varietat passada de moda, l'ús de la qual es limitava als camperols.

Des d'un punt de vista no sols geogràfic sinó també històric, el rossellonès parlat al Capcir ha rebut una influència lingüística molt destacable de l'occità. Es tracta, per raó de motivacions geogràfiques, econòmiques i religioses, d'una zona de transició.

D'un temps ençà i provenint del sud, el rossellonès ha experimentat una influència molt notable de català del Principat, i en especial de la varietat estàndard. La raó cal buscar-la de manera especial en l'increment de les facilitats de transport, en el comerç, en el turisme i en els mitjans de comunicació. Els contactes entre la Catalunya del sud i la Catalunya del Nord són progressivament més freqüents, i aquests contactes són els responsables de la pèrdua d'una bona part dels trets més representatius de la varietat rossellonesa.

Com es comprovarà més endavant, aquest conjunt d'influències, que han tingut repercussions lingüístiques, han esborrat de manera progressiva alguns elements idiosincràtics del rossellonès. Els àmbits que es troben més afectats són els que es relacionen amb el vocalisme, el consonantisme, la morfologia i el lèxic. En aquest treball es comparen alguns trets, mitjançant l'examen i la confrontació de dades més o menys equivalents que provenen de dos treballs de recerca diferents.

2 La recerca desenvolupada per Antoni M. Alcover (1900–1906)

Antoni M. Alcover (Manacor 1862 – Palma 1932) és ben conegut a Catalunya com el promotor del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, que el seu deixeble Francesc de B. Moll (Ciutadella 1903 – Palma 1991) va cloure de manera definitiva l'any 1962. A més de la seva tasca com a lexicògraf, Alcover desenvolupà estudis relacionats amb la literatura popular, la filologia, la lingüística, la història, l'arquitectura, l'arqueologia i la dialectologia. El manacorí fou el primer a dur a terme, a Catalunya, un extens treball de camp per aconseguir dades lingüístiques, i Wilhelm Meyer-Lübke el considerà, amb raó, el fundador de la dialectologia catalana.

Del 1900 al 1928, Alcover va recopilar informació dialectal per bastir els seus projectes lingüístics mitjançant eixides filològiques en les quals va enquestar un bon nombre de localitats lingüísticament rellevants de les terres de parla catalana, des de Perpinyà (a França) fins a Elx (a Alacant) i des de la franja aragonesa a l'Alguer (Sardenya). En aquests viatges va recopilar un corpus lingüístic obtingut a partir de qüestionaris relacionats amb aspectes de tipus fonètic, morfològic, sintàctic, lèxic, folklòric i sociolingüístic, el qual fou emplenat en més de 300 localitats. Els materials obtin-

guts van ser útils per completar, a més del Diccionari esmentat, un estudi sobre la conjugació catalana, i una gramàtica, avui per avui desapareguda.

Entre el 1900 i el 1902, Alcover va dur a terme breus excursions per la Catalunya del Nord amb la finalitat de recopilar informació lingüística i també de caràcter artístic i arquitectònic; i el 1906, en companyia de l'alemany Bernhard Schädel, docent de la Universitat de Halle, va emprendre una extensa excursió a través de la zona pirinenca amb la finalitat d'estudiar les varietats lingüístiques del territori. En aquest viatge, Alcover va visitar catorze localitats[3] del Rosselló, aplegà la conjugació completa de més de setanta verbs i també dades de tipus fonètic i morfològic, que van ser anotades en diversos quaderns de camp. Els informants eren heterogenis, però els adults havien de ser analfabets. En l'eixida de 1906 es començaren a enquestar, per obtenir la morfologia verbal, infants i adolescents (de 9 a 14 anys) de tots dos gèneres.

3 La recerca desenvolupada pel projecte «La variació en el llenguatge» (1997–)

El 1991, el Departament de Filologia Catalana inicià la fase de recopilació d'un conjunt de corpus lingüístics del català contemporani, que han rebut el nom de *Corpus de la Universitat de Barcelona*. L'objectiu del projecte de recerca consistia a aplegar dades representatives amb la finalitat de contribuir a l'anàlisi de la variació lingüística des de les perspectives geogràfica, social i funcional. El projecte es va dividir en diverses àrees d'estudi. L'objectiu principal de l'àrea dedicada a la dialectologia va ser obtenir un corpus representatiu dels sis principals dialectes del català: rossellonès, català central, català nord-occidental, baleàric, valencià i alguerès. El Corpus Oral Dialectal[4] (COD) conté, obtingudes mitjançant qüestionaris, dades fonètiques i morfològiques i també un conjunt d'enregistraments, d'uns 10 minuts de durada, de parla espontània. Les enquestes, que van córrer a càrrec de Maria Pilar Perea, es van fer en 106 capitals de comarca –o localitats equivalents– de tots els territoris de parla catalana. L'any 1997 es van enquestar quatre localitats de la Catalunya del Nord –Perpinyà, Ceret, Sallagosa i Prada– que constituïen les capitals de comarca. El qües-

3 Els indrets que Alcover va enquestar van ser Perpinyà, Canet de Rosselló, Mosset, Noedes, Formiguera, Prada, Argelers, Portè, Montlluís, Fontpedrosa, Angostrina, Ceret, Arles i Sallagosa.

4 Vegeu Alturo, Boix i Perea (2002) i Lloret i Perea (2002) per a una descripció general de les dades del corpus.

tionari incloïa aproximadament unes 600 preguntes. La primera part incidia en diversos aspectes fonètics i la resta examinava aspectes morfològics relacionats amb la flexió dels adjectius, dels articles, dels demostratius, dels possessius, dels locatius, dels pronoms personals, dels clítics pronominals i dels verbs regulars. Els informants, l'edat dels quals oscil·lava entre 30 i 45 anys, havien d'haver nascut en l'indret on l'enquesta es desenvolupava, com també els pares i els avis; havien de pertànyer a una classe social mitjana; i havien de tenir, pel que fa a coneixements de català, un nivell educatiu baix.

4 Comparació de les dades fonètiques i morfològiques

Per bé que ni les dades ni les localitats de totes dues recerques coincideixen de manera absoluta, és possible establir una comparació entre un bon nombre de resultats de tipus fonètic i morfològic. Pel que fa a les localitats, les quatre capitals de comarca que foren visitades l'any 1997 es compten entre els catorze indrets que Alcover va enquestar a començament del segle XX: Perpinyà, Sallagosa, Prada i Ceret. De tots quatre, Perpinyà és la ciutat més afrancesada. El català s'hi parla en barris populars, i especialment és propi dels aproximadament 5 000 gitanos que hi viuen.

Les anàlisis comparatives incideixen en diversos elements de la fonètica, de la morfologia i del lèxic. Les seccions següents contraposen les dades de totes dues recerques.

4.1 La fonètica

Els resultats fonètics que es comparen tenen a veure amb certs aspectes del vocalisme i del consonantisme.

4.1.1 El vocalisme

Alguns trets idiosincràtics del rossellonès estan relacionats amb els aspectes següents:

a) Canvi de la vocal tònica [o] del llatí vulgar en [u] (ex.: rossellonès: m[ú]sca; català estàndard: m[ó]sca).[5]

5 A l'ALDC (vol. I), Perpinyà [ruɲús] i Ceret [ruɲúns] 'ronyons' (mapa 71).

Alcover		COD
cur[ú]na, fl[ú], d[ú]dze, m[ú]sca, ag[ú]st[6]	Ceret	cur[ú]na~cur[ó]na, fl[ó]~fl[ú], d[ú]dze m[ú]sca~m[ó]sca, ag[ú]st
	Perpinyà	cur[ú]na~cur[ó]na, fl[ó]~fl[ú], d[ú]dze~d[ó]dze, m[ó]sca, ag[ó]st
	Prada	cur[ó]na~cur[ú]na, fl[ó], d[ó]dze, m[ó]sca, ag[ó]st~ag[ú]st
	Sallagosa	cur[ó]na, fló, d[ó]dze, m[ó]sca~m[ú]sca, ag[ú]st~ag[ó]st

A l'ALPO sempre hi consta 'muska' (mapa 358) i 'agust' (mapa 33).

b) Caiguda de la vocal neutra ([ə]) en síl·laba àtona seguida de [ɾ] (ex.: rossellonès: pret; català estàndard: p[ə]ret):[7]

Alcover		COD
pret, prell, vrema	Ceret	p[ʀ/ɾ]et, p[ʀ/ɾ]ell~p[ʀ/ɾ]e[j], v[ʀ/ɾ]ema
	Perpinyà	p[əɾ]et, p[əɾ]ell~par, vrema
	Prada	p[əɾ]et~pret, pre[j]~p[əɾ]ell, vɾema~vendímia
	Sallagosa	p[əɾ]et~p[ɾ]et, p[əɾ]ej~pre[j], v[əʀ]ema~vrema

A l'ALPO hi consta 'pret' (mapa 363).

c) Caiguda de la darrera vocal neutra de mots esdrúixols que acaben en *-ia* (ex.: rossellonès: *famili*; català estàndard: *famíli*[ə]):

Alcover		COD
famili, gabi	Ceret	famíli[ə]~famili, gabi
	Perpinyà	famíli[ə]~gabi
	Prada	famíli[ə]~famili, gabi~gábia
	Sallagosa	famíli[ə]~famili, gabi

6 Pel que fa a Sallagosa, el Quadern X (1902), d'Antoni M. Alcover, incorpora informació sociolingüística relacionada amb el fenomen: "calú, amú, súl del cel. Fló (diuen els vells) y els joves flú; só (vells = só; els joves = su); tró (vells), tru (els joves). Aquesta campana suna". És interessant d'observar el contrast, en relació amb l'obertura o el tancament de la vocal tònica, entre totes dues generacions.

7 A l'ALDC (vol. II), Perpinyà i Ceret [pɾ́ęt] (mapa 217).

d) El diftong *-wa* precedit de consonant velar esdevé [o] (ex.: rossellonès: *cotre*; català estàndard: *quatre*).

Alcover		COD
cotre, cinconta	Ceret	quat[ʀ/ɾ]re, cinquanta
	Perpinyà	quatre, cinquanta
	Prada	quat[ʀ/ɾ]re, cinquanta
	Sallagosa	quatre~cotre, cinquanta~cinconta

En tots els casos, les dades d'Alcover mantenen la pronúncia rossellonesa tradicional. Les dades provinents d'enquestes recents mostren una vacil·lació en les respostes dels informants.

4.1.2 El consonantisme

a) Les dades recents mostren un canvi en les ròtiques: la [r] alveolar canvia a [R] uvular, tot imitant la pronúncia francesa. Aquest so és diferent de la 'r' francesa "roulée", que s'usa en el migdia de França.[8]

Alcover		COD
[r]im, vei[ɾ]e	Ceret	[r/ʀ]aïm~[ʀ]im, vei[ʀ]e~vei[ɾ]e
	Perpinyà	[r]aïm~rim, vei[ɾ]e
	Prada	[r]aïm~rim, vei[ɾ]e
	Sallagosa	[r]aïm~[ʀ/r]im, vei[ʀ]e~vei[ɾ]e

A l'ALPO apareix la ròtica vibrant: 'rims' (mapa 465 *raisins*); o bategant 'beyre' (mapa 541 *verre de vin*). Guiter no transcriu mai el so uvular.

b) En rossellonès, la consonant fricativa prepalatal ([ʃ]) esdevé [j] quan es troba a final de mot (ex.: rossellonès: [péj]; català estàndard: [péʃ]).

8 En les dades de l'ALDC les ròtiques (vibrants o bategants) sempre consten com a alveolars.

Alcover		COD
kala[j], pe[j]	Ceret	kala[ʃ]~kala[j], pe[ʃ]~pe[j]
	Perpinyà	kala[ʃ], pe[ʃ]~pe[j]
	Prada	kala[ʃ], pe[ʃ]~pe[j]
	Sallagosa	kala[ʃ], pe[ʃ]~pe[j]

Cf. a l'ALPO : 'lluey' versus cat. 'llueix' (mapa 331 *le cuivre luit*); 'peys' vs. 'peixos' (mapa 434 *des poissons*).

En tots els casos, els materials d'Alcover i de Guiter conserven la pronúncia usual rossellonesa, però les dades enquestades recentment mostren una vacil·lació en les respostes dels informants, i, pel que fa a les ròtiques, l'aparició del so francès corresponent a la [R] uvular.

4.2 La morfologia

Els elements morfològics que es prenen en consideració es concreten en els possessius i els verbs.

4.2.1 Els possessius

a) En rossellonès és usual l'ús de la forma *llur* en la tercera persona sempre que el posseïdor és plural. La forma pot flexionar (*llur(t)*, *llura*, *llurs*, *llures*) i pot anar precedida per l'article.[9] El manteniment d'aquesta solució és motivada per la influència del francès "leur" (cf. ALPO, mapa 314).

	Alcover	COD
Ceret, Perpinyà, Prada, Sallagosa	ʎúr	séw~ʎúr/ʎurə

Com en els casos anteriors, els informants enquestats a la fi del segle XX vacil·len quant a l'ús de les formes de possessiu.

b) En general, en rossellonès, la flexió dels possessius de primera i segona persones del singular era: me[w]-me[w]a; te[w]-te[w]a, se[w]-se[w]a (català estàndard: me[w]-me[β]a; te[w]-te[β]a).

9 Vegeu, per exemple, el comentari que apareix en el Quadern X (1902), relatiu a Ceret: "conserven el llur llenguatge".

Alcover			COD
Ceret	méw~méwə	əl méw ká	lə méwə ɣúsə
Perpinyà		əl méw ká	lə méwə~méβə ɣúsə
Prada		əl méw ká	lə méwə~méβə ɣósə
Sallagosa		əl méw ká	lə méwə~méβə ɣósə
Ceret	téw~téwə	əl téw ká	lə téwə ɣúsə
Perpinyà		əl téw ká	lə téwə ɣúsə
Prada		əl téw ká	lə téβə ɣósə
Sallagosa[10]		əl téw ká	lə téβə~téwə ɣósə

Les dades recents mostren una certa vacil·lació en les respostes dels informants.

4.2.2 La morfologia verbal

a) Un tret idiosincràtic del rossellonès està relacionat amb la desinència -[i] de la primera persona del singular del present d'indicatiu de totes les conjugacions. Observem-ne la introducció a Perpinyà, a Ceret i a Prada, de formes alternatives amb la desinència -[u].

Alcover		COD
cant[i], perd[i], sent[i], parteix[i]	Ceret	cant[i]~cant[u], perd[i]~perd[u], sent[i], serveix[i]
	Perpinyà	cant[i]~cant[u], perd[i]~perd[u], sent[i]~sent[u], serveix[u]
	Prada	cant[i], perd[i]~perd[u], sent[i]~sent[u], serveix[i]~serveix[u]
	Sallagosa	cant[i], perd[i], sent[i], serveix[i]

b) La desinència -[i] del present d'indicatiu tendeix a difondre's, per analogia a la primera persona del singular de l'imperfet d'indicatiu i del condicional. Malgrat aquest procés (Veny, 1997), les dades d'Alcover i les dades recents mostren una vacil·lació en aquests resultats.

10 Potser ja devia existir una certa vacil·lació, perquè, d'acord al que consta en el Quadern XI (1902), a Sallagosa: "seva, teva, meva".

Alcover		COD
kəntáβə/áβi, kəntəɾíə	Ceret	kəntáβi~áβə, kəntəʀíə~kəntəʀ/ɾíi
kəntáβi, kəntəɾíə	Perpinyà	kəntáβi~áβə, kəntəɾíə~kəntəɾíi
kəntáβi, kəntəɾíə	Prada	kəntáβi~áβə, kəntəʀíə~kəntəʀ/ɾíi
kəntáβə, kəntəɾíə	Sallagosa	kəntáβi, kəntəɾíi

c) En general, el rossellonès té una terminació -[ə]- en la segona persona del singular del present d'indicatiu dels verbs de la segona i tercera conjugacions (català estàndard: [pérs, béws, sęns]).

Alcover		COD
pɛ́ɾðəs,	Ceret	béwəs/béws
béwəs	Perpinyà	pɛ́ɾðəs/pɛ́ɾs, béwəs/béws
sę́ntəs[11]	Prada	pɛ́ʀðəs, béws, séntəs/séns
	Sallagosa	pɛ́ɾðəs/pɛ́ɾs, béws/béwəs, séntəs/séns

d) El rossellonès presentava una terminació -[n] en la primera persona del plural de l'imperfet d'indicatiu i del condicional, que coincidia amb la terminació de la tercera persona del plural. Les dades d'Alcover mostren vacil·lació i les dades actuals manifesten, llevat de Ceret, una terminació gairebé sistemàtica en -[m].

Alcover	COD	
kəntáβəm, kəntəɾíəm	Ceret	kəntáβən~m, kəntəʀ/ɾíən
kəntáβən, kəntəɾíəm	Perpinyà	kəntáβən, kəntəʀ/ɾíən
kəntáβən, kəntəɾíən	Prada	kəntáβəm, kəntəʀ/ɾíəm
kəntáβəm, kəntəɾíəm	Sallagosa	kəntáβəm, kəntəʀ/ɾíəm

11 De Ceret, en el Quadern X (1902), hi ha registrades encara més formes: «diues, tenes, riues, deues (deus), treues (treus)».

Les dades recents mostren la presència del so de la [R] uvular en lloc de la corresponent alveolar, que es considera provinciana. La resta dels casos manifesten també la incipient penetració de les solucions fonètiques i morfològiques del català estàndard: així, s'observa l'aparició de la [ó] en lloc de [ú], la conservació de ([ə]) en mots com *parell* i *família*, la conservació del diftong *-ua* i de la fricativa prepalatal [ʃ] a fi de mot (*peix*). Quant a la morfologia, els informants de les quatre localitats vacil·len quant a l'ús dels possessius *llur / seu* i *meu / meva*, *teu / teva*. Pel que fa als verbs, malgrat que els informants de Sallagosa són els més fidels a les formes rosselloneses, a Ceret, Perpinyà i Prada les formes del català estàndard i les dialectals alternen fins i tot en el mateix entrevistat.

Finalment, i també en relació amb aspectes morfològics, obtinguts a partir de les converses espontànies, alguns numerals reben la influència del francès: *quinze cents* (fr. *quinze cents*; cat. *mil cinc-cents*); *douze anys* (fr. *douze ans*; cat. *dotze anys*).

5 La variació lèxica

Atès que el rossellonès constitueix una zona perifèrica del català (vegeu Bartoli (1925) i Recasens (1990–1991)), el vocabulari conté un bon nombre d'arcaismes que no són d'ús general. I, per raó de la situació geogràfica, el dialecte també compta amb diversos mots d'origen occità i francès. Mots com *belleu*, *peirer* o *fedes* són una mostra de la influència occitana (cf. Guiter, 1947–48: 153–158). Avui, però, gairebé no existeix intercanvi lèxic entre totes dues varietats lingüístiques. En paral·lel, la pressió del francès sobre el rossellonès és molt forta. Algunes descripcions dialectals (cf. Veny, 1998) donen compte d'un bon nombre de mots francesos que s'usen en rossellonès i que afecten diversos camps semàntics, com ara els oficis, els vestits o els animals.

Fritz Holle, el 1906 (337–338), ja feia referència a la influència "escasa y casi nula" del francès en la fonètica i en la morfologia, i "bastante más sensible en el vocabulario".

En les enquestes efectuades el 1997, i extrets de les mostres de parla espontània que es van enregistrar, es detecta un nombre considerable de mots francesos que substitueixen els corresponents catalans. Es tracta de mots com ara *affiche* (fr. *affiche*, cat. *rètol*); *climat* (fr. *climat*, cat. *clima*); *estivan* (fr. *estivant*, cat. *estiuejant*); *chance* (fr. *chance*, cat. *oportunitat*); *hipermarché* (fr. *hipermarché*, cat. *hipermercat*) o *supermarché* (fr. *supermarché*, cat. *supermercat*).

Alguns mots que han estat presos del francès s'han adaptat a l'estructura del català. És el cas de *petita filla* (fr. *petite fille*; cat. *néta*); *retratat* (fr. *retraité*; cat. *retirat*); *vilatge* (fr. *village*; cat. *poble* (cf. ALPO, mapa 548)); *ensemble* (fr. *ensemble*; cat. *junts*); *peintre* (fr. *peintre*; cat. *pintor*).

Alguns mots que són més o menys coincidents des d'un punt de vista formal –cat. *habitud*, fr. *habitude*; cat. *origen*, fr. *origine*; cat. *mil*, fr. *mille*; cat. *avantatge*, fr. *avantage*; cat. *època*, fr. *époque*; cat. *fàcil*, fr. *facile*– es pronuncien, en rossellonès, de la mateixa manera com es faria en francès. L'entonació, d'altra banda, és absolutament francesa.

El francès substitueix també elements gramaticals, com ara conjuncions o adverbis: *mais* (cat. *però*), *tandis que* (cat. *mentre*), *après* (cat. *després*), *pendant* (cat. *durant*), *souvent* (cat. *sovint*), *depuis* (cat. *des de*), *à peu près* (cat. *aproximadament*), *où* (cat. *on*).

6 Una petita mostra de percepció dialectal

Les converses registrades en el marc del COD permeten també de registrar determinades opinions que mostren els parlants sobre la llengua i que reflecteixen la percepció que en tenen. Per raons d'espai, se n'ofereix sols una petita mostra que il·lustra aspectes diferents, alguns dels quals s'han indicat al llarg del treball.

a) En relació amb la disminució de l'ús del català que s'ha produït a la Catalunya del Nord en els darrers anys, un parlant de Prada [BENA][12] afirma:

> Sí, però ha estat una cosa una certa època hi ha hagut un *declique* saps? A abantes, la per exemple la generació del meu pare, pensen en català. Al meu pare les coses li ve primer en català i després fa la traducció en català, en francès [...] i hasta jo, eh, segur. Faig primer en francès, segur, i després la traducció en català.

b) En relació amb els àmbits d'ús del català al Rosselló, un parlant de Perpinyà [JDB] indica:

> La gent com jo entre trenta i quaranta-cinc anys habitualment no parlem català, la nostra llengua és el francès. Parlem català amb els vells o amb gent del sud o de quan en quan per explicar acudits o per dir bestieses, una llengua diguéssim confidencial, enfin que fem servir, per exemple, hi ha companys dic pas de la ceba, gent normal e quan nos veiem xxx sempre nos diguem quelcom en català: "Va- vas bé? Feia temps que t'havia pas vist..." Està poddurat [?]: cinc min- cinc o deu minuts, eh? Després passem al francès, és a dir, si parlem de coses així d'amor, dese- desenganys o coses aixís, en francès.

12 Les sigles identifiquen els informants.

c) El mateix informant fa notar que les dones abandonen abans que els homes l'ús del català:

> Si el vell és a la vora és en en català la conversa tindrà lloc en català, amb vells. És curiós, i aleshores dic el català és una llengua aquí que agonitza en plena salut, és curiós mes veritat. Hi ha el problema de sempre, sense volguer ofendre ningús, les dones aquí han abandonat massivament el català.

L'informant atribueix aquest canvi a un motiu pragmàtic:

> Perquè el català aquí és la llengua d'opressió social perquè la dona aquí vivia com una criada, com un esclau, que havia de fer tota la feina de la casa i també rodar [?] l'home a la vinya i tot allò, a fer veremes, i quan tornava de de les veremes encara li calia portar el rapell [?], així és que el francès va ser el progrés, el francès va ser la llengua de la modernitat, xx ... és a dir, el català... i el francès aquí és és el pas de la civilització agrícola a la civilització industrial, és a dir, el cavall és el català i el cotxe és el francès, i pendants [?] la dona evidentment, llesta, tria la modernitat, evidentment, és normal, s'ha de comprendre.

d) Pel que fa al sentiment nacionalista, un informant de Sallagosa [PHDO] indica:

> Allà la bandera blau, blanca i roja reca de parlar català, és una ofensa a França. Ve una cosa que diguem francesos jo per exemple quan la gent em demana d'on véns o què ets. I sóc català i la mentalitat francesa és reca de dir "sóc català" és com si fos una ofensa. És... Veus? Per exemple aquest dematí vaig pendre una persona que feia autoestop i em demana 'tu d'on véns?'. Era, ell era... holandès. Jo li he dit 'sóc català' i després ho he dit 'bé, sóc francès i català'.

e) Quant a la influència de l'estàndard català en l'ensenyament, l'entrevistat de Prada [PITA] declara:

> E, no, és el català de Barcelona, el català de Barcelona. Mira, aprenen català, francès i inglés. I parlen... parlen bé el català, més aviat el català de Barcelona.

7 Conclusions

Tot i l'extraordinària pressió del francès, sembla que l'acció de les polítiques culturals que s'han aplicat a la Catalunya del Nord durant els darrers vint-i-cinc anys permetrien d'augurar un raig d'esperança per a la llengua catalana. Tanmateix, aquesta situació no és tan clara, i menys per a la varietat rossellonesa.

El grau tan elevat de substitució lingüística que viu el territori rossellonès sols es pot pal·liar amb un esforç en la recuperació de l'ús del català. Canviar, però, l'actual situació de diglòssia no és una tasca senzilla. No n'hi ha prou amb l'ús del català a l'escola i en alguns mitjans de comunicació. El que és necessari és canviar la mentalitat dels parlants.

Segons Puig (1999), és difícil de predir el futur del català al Rosselló. Però, a quin català es fa referència? És cert que l'ús del català es podria consolidar mitjançant l'intercanvi que es produeix en els contactes més o menys freqüents que s'estableixen entre la Catalunya del Nord i la Catalunya del Sud. En aquest cas, tanmateix, la pressió de la varietat estàndard, com ho mostra la comparació entre les dades de totes dues recerques, acabarà reduint, en un temps relativament curt, la majoria de trets idiosincràtics del rossellonès. La comparació de les dues enquestes amb les dades del ALPO suggereix, a més, que el canvi, tant la penetració de les formes estàndard com la consolidació de trets francesos, té lloc durant la segona meitat del segle XX.

La preservació i conservació del català en aquesta àrea, fet que implica assegurar-ne el futur, depèn de les polítiques lingüístiques de França i de Catalunya, i també de la Unió Europea –que ha de vetllar perquè es respectin les llengües minoritàries–, però depèn, i especialment, dels parlants d'aquest territori i del seu desig de preservar la pròpia identitat. És en aquest punt, i sols en aquest, on es pot augurar un cert futur per a la varietat rossellonesa.

Referències bibliogràfiques

Alcover, Antoni M. (1908–1909): «Una mica de dialectologia catalana», *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana* 4, 194–304.

— / Moll, Francesc de B. (1929–1933): *La flexió verbal en els dialectes catalans*, Barcelona: Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura (v. II (1929) [73] 1– [184] 112, v. III (1930) [73] 1– [168] 96, v. IV (1931) [9] 1– [104] 96, v. V (1932) [9] 2 – [72] 64).

Alturo, Núria / Boix, Emili / Perea, Maria-Pilar (2002): «*Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona* (CUB). A general presentation», dins: Pusch, Claus D. / Raible, Wolfgang (eds.): *Romanistische Korpuslinguistik: Korpora und gesprochene Sprache / Romance Corpus Linguistics: Corpora and Spoken Language*, Tubinga: Narr, 155–170.

Bartoli, Matteo (1925): *Introduzione alla neolinguistica*, Ginebra: Olschki.

Bernardó, Domènec (1978) : *Introduction méthodologique et documentaire à l'étude sociolinguistique du plurilinguisme en Catalogne-Nord*, Montpellier: Université Paul Valéry (Thèse pour le doctorat de troisième cycle).

Fouché, Pierre (1924) : *Morphologie historique du roussillonnais*, Toulouse: Imprimerie et Librairie Edouard Privat.

Guiter, Enric (1947–1948): «Algunes infiltracions del lèxic occità en el domini lingüístic català», *Estudis Romànics* 1, 153–158.

— (1966) : *Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales*, Paris: Centre National de Recherche Scientifique.

Holle, Fritz (1908): «La frontera de la lengua catalana en la Francia meridional», dins: *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906)*, Barcelona: Estampa d'En Joaquim Horta, 335–339.

Iglesias, Narcís (1998): *La llengua del Rosselló, qüestió d'Estat*, Vic: Eumo.

Lloret, Maria-Rosa / Perea, Maria-Pilar (2002): «A report on the *Corpus Oral Dialectal del Català Actual* (COD)», *Dialectologia et Geolinguistica (DiG)* 10, 59–76.

Marley, Dawn (1995): *Parler catalan à Perpignan*, París: Editions L'Harmattan.

Perea, Maria Pilar (2001): *'La flexió verbal en els dialectes catalans' d'A. M. Alcover i F. de B. Moll. Les dades i els mapes*, Palma de Mallorca: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Educació i Cultura (edició en CD-ROM).

— (2002): *Quaderns de camp (Antoni M. Alcover, Francesc de B. Moll, J. Benejam, Jaume Sastre)*, Palma de Mallorca: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Educació i Cultura (edició en CD-ROM).

Puig i Moreno, Gentil (1999): «Vitalitat i ús de la llengua a la Catalunya Nord», dins: Pradilla, Miquel Àngel (ed.): *La llengua catalana al tombant del mil·lenni*, Barcelona: Empúries, 203–231.

Recasens, Daniel (1990–1991): «Tendències fonètiques i classificació dialectal», *Llengua i Literatura* 4, 277–310.

Sanabre, Josep (1970): *Resistència del Rosselló a incorporar-se a França*, Barcelona: Barcino.

— (1978): *El tractat dels Pirineus i la mutilació de Catalunya*, Barcelona: Barcino (Col·lecció Tramuntana).

Sloane, Tod G. (1989): «Language revival in France: The regional idioms», *Language Planning and Language Problems* 13:3, 224–241.

Vassaills, Gérard (s.d.): *Dictionnaire roussillonais–français* (inèdit).

Veny, Joan ([12]1998): *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca: Moll.

— / Pons, Lídia (2001–2004): *Atles Lingüístic del Domini Català*, vol. I i II, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Verdaguer, Pere (1992): «Llengua i sociolingüística», dins: Associació Arrels (ed.): *Qui sem els catalans del Nord*, Perpinyà: Associació Arrels, 71–87.

Johannes Kabatek · Claus D. Pusch (ed.)

Variació, poliglòssia i estàndard – Processos de convergència i divergència lingüístiques en català, occità i basc

Biblioteca Catalànica Germànica –
Beihefte zur Zeitschrift für Katalanistik

herausgegeben von · a cura de
Roger Friedlein · Johannes Kabatek · Claus D. Pusch
Tilbert Dídac Stegmann · Gerhard Wild

Band · Volum 7

Johannes Kabatek
Claus D. Pusch (ed.)

Variació, poliglòssia i estàndard – Processos de convergència i divergència lingüístiques en català, occità i basc

Amb contribucions de:
Montserrat Adam, Joan Argenter, Claudi Balaguer,
Ariadna Benet, Llum Bracho, Oriol Camps, Daniel Casals,
Aitor Carrera, Josefina Carrera-Sabaté, Germà Colón,
Susana Cortés, Christian Lagarde, Conxita Lleó, Mar Massanell,
Anna Montesinos, Miren Lourdes Oñederra, Ma. Pilar Perea,
Clàudia Pons i Katharina Wieland

Shaker Verlag · Aachen 2009

Bibliografische Information der Deutschen Bibliothek
Die Deutsche Bibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.ddb.de> abrufbar.
La Biblioteca d'Alemanya enregistra aquesta publicació en la Bibliografia Nacional Alemanya; les dades bibliogràfiques detallades es poden consultar a Internet a <http://dnb.ddb.de>.

Biblioteca Catalànica Germànica –
Beihefte zur Zeitschrift für Katalanistik · 7
www.katalanistik.de/zfk

© Die Autorinnen und Autoren / Els autors i les autores, 2009
Alle Rechte an dieser Ausgabe · Drets exclusius d'aquesta edició: Shaker Verlag, 2009

Aquesta publicació s'ha realitzat amb el suport de l'Institut Ramon Llull (Barcelona).

En col·laboració amb:

Deutscher Katalanistenverband e.V. (Freiburg i. Br.)
Associació Germano-Catalana

Eberhard-Karls-Universität Tübingen

Satz und Gestaltung: Claus D. Pusch (Freiburg im Breisgau)
Lektoratsassistenz: Angela Baggarley (Tübingen)

Printed in Germany · Imprès a Alemanya
ISBN 978-3-8322-7856-4
ISSN 1614-7650

Shaker Verlag GmbH · Postfach 101818 · D-52018 Aachen
Telefon: 00 49 (0) 24 07 / 95 96-0 · Fax: (0) 24 07 / 95 96-9
Internet: www.shaker.de · E-mail: info@shaker.de

Índex

Claus D. Pusch (Freiburg im Breisgau)
Johannes Kabatek (Tübingen):
Variació, estandardització, globalització: fenòmens de convergència i divergència lingüístiques. Introducció a la temàtica del volum 1

Variació i dinàmica lingüístiques: Aproximacions teòriques i reflexions metodològiques

Germà Colón Domènech (Basel):
Català: del general al particular 21

Joan A. Argenter (Barcelona):
Per una norma en la diversitat o per una diversitat de normes? 33

Clàudia Pons Moll (Barcelona):
Català universal, català particular: català no marcat, català marcat 43

Fronteres lingüístiques i fronteres polítiques: casos exemplars

Montserrat Adam Aulinas (Barcelona):
Les isoglosses i la quantificació de les dades en la descripció dialectal i del canvi lingüístic 63

Maria Pilar Perea (Barcelona):
Elements exolingües en el català del Rosselló 85

Aitor Carrera (Lleida):
Fets d'anivellament dialectal en una zona de frontera. El cas de l'occità de la Vall d'Aran 103

Johannes Kabatek / Claus D. Pusch (eds.): *Variació, poliglòssia i estàndard* (BCG; 7), Aachen: Shaker, 2009. ISBN 978-3-8322-7856-4, V–VII

Mar Massanell i Messalles (Barcelona):
La planificació lingüística com a origen de fractures geolectals: el cas del nord-occidental a la Franja de Ponent 125

Contacte lingüístic, pressió de l'estàndard i percepció de la diversitat: exemples catalans, occitans i bascos

Josefina Carrera-Sabaté (Barcelona):
Percepció, variació i canvi fonètic en curs 137

Conxita Lleó · Ariadna Benet · Susana Cortés (Hamburg):
Límits de la normalització lingüística: vocals vulnerables en el català de Barcelona 155

Miren Lourdes Oñederra (Vitoria-Gasteiz):
Basc estàndard: sons privilegiats vs. sons estigmatitzats 179

Claudi Balaguer (Perpinyà):
Convergències dialectals (i / o subdialectals) o desgavell de l'occità? 189

Convergència, divergència i els mitjans de comunicació

Daniel Casals (Barcelona):
Equilibri geolectal als media públics del Principat de Catalunya. Els casos de TV3 i Catalunya Ràdio 209

Oriol Camps i Giralt · Daniel Casals i Martorell (Barcelona):
Límits per a la consecució d'un estàndard plural als *media*. El procés de producció de textos a la ràdio com a factor d'anivellament geolectal 231

Katharina Wieland (Berlin):
Els mitjans de comunicació catalans i la seva representació de la varietat diafàsica juvenil: desenvolupaments, dependències recíproques i conflictes normatius 257

Política i planificació lingüístiques entre globalització i glocalització

Llum Bracho (València):
Globalització vs. localització: els topònims catalans i els exotopònims en català 283

Anna I. Montesinos López (València):
Terminologia informàtica local en un món globalitzat 303

Christian Lagarde (Perpinyà):
De *la Norma* a *la Queta*: l'evolució de la normativització a Catalunya 313

Adreces de les autores i dels autors 327

Adreces de les autores i dels autors

Montserrat Adam Aulinas, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, Gran Via de les Corts Catalanes, 585, E-08007 Barcelona, <adam@ub.edu>.

Joan A. Argenter, Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, E-08193 Bellaterra (Cerdanyola), <Joan.Argenter@uab.cat>.

Claudi Balaguer, Université de Perpignan / Universitat de Perpinyà Via Domitia, IFCT, Casa dels Països Catalans, Camí de la Passió Vella, F-66860 Perpinyà Cedex, <ratapenada@yahoo.com>.

Ariadna Benet Parente, Universität Hamburg, SFB 538 Mehrsprachigkeit, Max-Brauer-Allee 60, D-22765 Hamburg, <ariadna.benet@uni-hamburg.de>.

Llum Bracho Lapiedra, Universitat Politècnica de València, Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Geodèsica, Cartogràfica i Topogràfica, Camí de Vera s/n, E-46022 València, <llumbra@idm.upv.es>.

Oriol Camps i Giralt, Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, Catalunya Ràdio, Av. Diagonal, 614–616, E-08021 Barcelona, <ocamps.n@catradio.cat>.

Aitor Carrera, Universitat de Lleida, Departament de Filologia Catalana i Comunicació, Plaça Víctor Siurana, 1, E-25003 Lleida, <aitor.carrera@filcat.udl.cat>.

Josefina Carrera-Sabaté, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, Gran Via de les Corts Catalanes, 585, E-08007 Barcelona, <jcarrera@ub.edu>.

Daniel Casals i Martorell, Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, E-08193 Bellaterra (Cerdanyola), <Daniel.Casals@uab.cat>.

Germà Colón Domènech, Universität Basel, Institut für Iberoromanistik, Maiengasse 51, CH-4056 Basel / Institut d'Estudis Catalans, <german.colon@unibas.ch>.

Johannes Kabatek / Claus D. Pusch (eds.): *Variació, poliglòssia i estàndard* (BCG; 7), Aachen: Shaker, 2009. ISBN 978-3-8322-7856-4, 327–328

Susana Cortés, Universität Hamburg, SFB 538 Mehrsprachigkeit, Max-Brauer-Allee 60, D-22765 Hamburg, <susana.cortes@uni-hamburg.de>.

Conxita Lleó, Universität Hamburg, SFB 538 Mehrsprachigkeit, Max-Brauer-Allee 60, D-22765 Hamburg, <lleo@uni-hamburg.de>.

Johannes Kabatek, Universität Tübingen, Romanisches Seminar, Wilhelmstraße 50, D-72074 Tübingen, <kabatek@uni-tuebingen.de>.

Christian Lagarde, Université de Perpignan / Universitat de Perpinyà Via Domitia, Département d'Etudes Hispaniques, 52 av. Paul Alduy, F-66860 Perpignan cedex 9, <lagarde@univ-perp.fr>.

Mar Massanell i Messalles, Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, E-08193 Bellaterra (Cerdanyola), <mar.massanell@uab.cat>.

Anna Montesinos López, Universitat Politècnica de València, Escola Tècnica Superior d'Informàtica Aplicada, Camí de Vera s/n, E-46022 València, <amontelo@idm.upv.es>.

Miren Lourdes Oñederra Olaizola, Euskal Herriko Unibertsitatea / Universidad del País Vasco, HEIS, 2111 P.K., E-01080 Vitoria-Gasteiz, <ml.oinederra@ehu.es>.

Maria Pilar Perea, Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, Gran Via de les Corts Catalanes, 585, E-08007 Barcelona, <mpilar.perea@ub.edu>.

Clàudia Pons Moll, Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, E-08193 Bellaterra (Cerdanyola), <Claudia.Pons@uab.cat>.

Claus D. Pusch, Albert-Ludwigs-Universität, Romanisches Seminar, Platz der Universität 3, D-79085 Freiburg im Breisgau, <claus.pusch@romanistik.uni-freiburg.de>.

Katharina Wieland, Humboldt-Universität, Institut für Romanistik, Unter den Linden 6, D-10099 Berlin, <katharina.wieland@rz.hu-berlin.de>.